

KVAB / Reflectiegroep Energie
14 oktober 2015

Energiezuinig (ver)bouwen: geen rechttoe rechtaan verhaal

Hugo Hens

Inhoudsoverzicht

- Inleiding
- Bewonersgedrag
  - Feiten?
  - Hoe statistisch?
  - Gevolgen
- Netto nul energie op wijkniveau
  - Netto nul?
  - Wijk en elektrisch net
  - Productie en eigenverbruik
- Standpunten en aanbevelingen

Inleiding

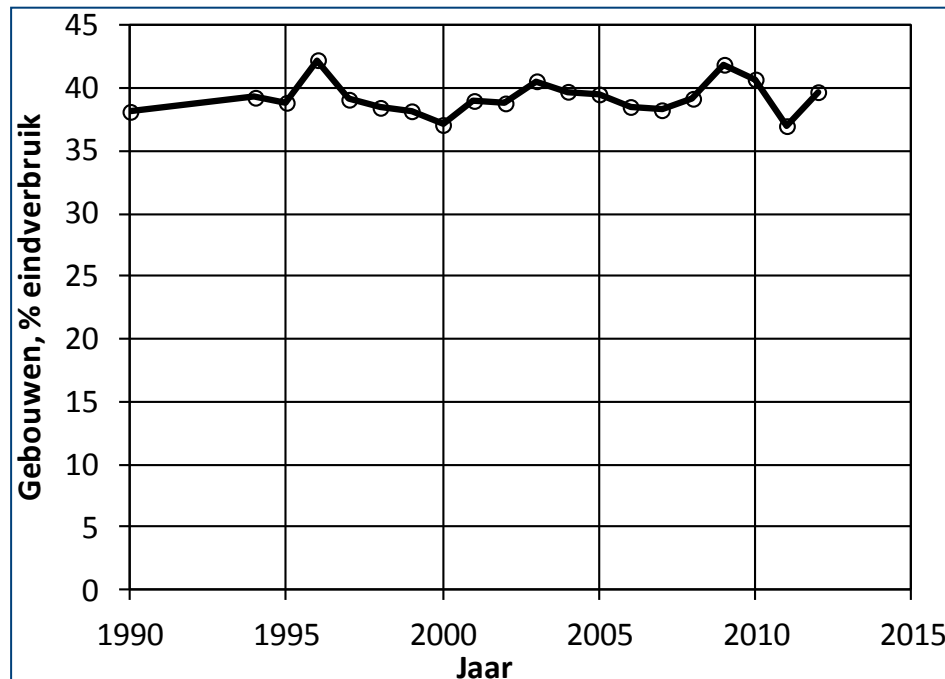
Gebouwgebruik belangrijk aandeel
in jaarlijks landelijk
eindenergieverbruik

Vlaanderen: rond 40%, stijgt
jaarlijks met 0.05%

Vandaar, steeds strengere
wettelijke eisen

1/1/2021: BEN, o.a. dank zij PV.

Vraag: zinvol?

E-Peil?

2006	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2021..?
100	80	70	60	50	40	35	30

Bewonersgedrag

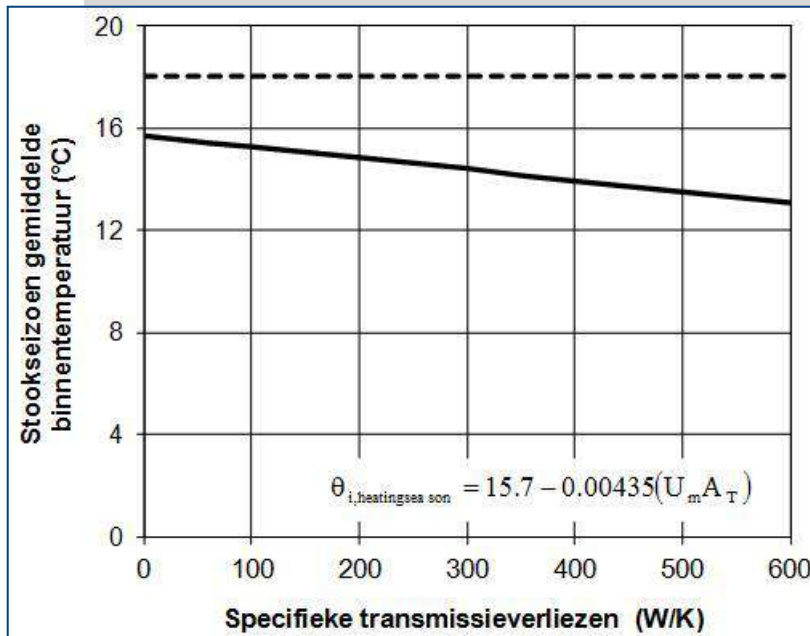
Feiten

Temperaturen binnen

EPB gaat uit van 18°C gemiddeld
in woonvolume

Blijkt in werkelijkheid lager

Stijgt met kleiner verliesoppervlak
en betere warmte-isolatie

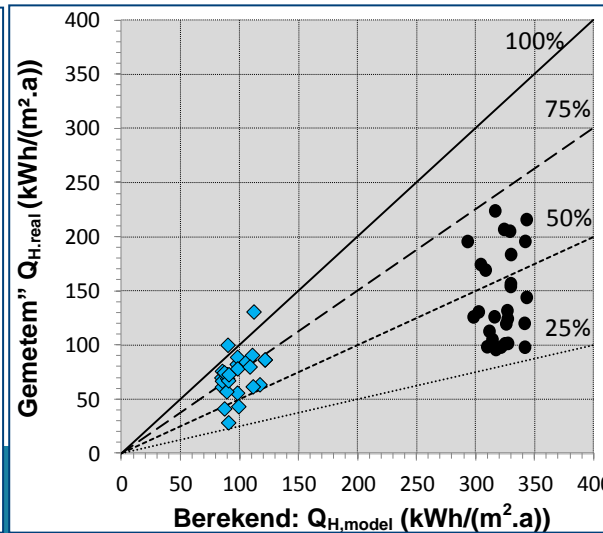
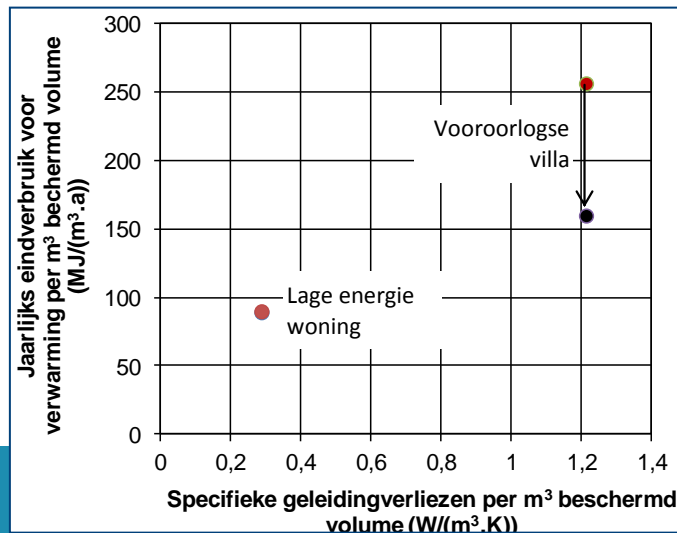
	Aantal data	$\theta_i = a + b\theta_e$		Correlatiecoëfficiënt
		a (°C)	b (-)	
Niet geïsoleerde woningen, weekgemiddelden				
Woonkamers	283	19.5	0.11	0.06
Slaapkamers	338	13.8	0.32	0.26
Badkamers	37	16.5	0.34	0.43
Geïsoleerde woningen, daggemiddelden				
Woonkamers	39	19.3	0.22	0.89
Slaapkamers	78	15.6	0.42	0.95
Badkamers	39	19.9	0.20	0.82

Bewonersgedrag

Feiten

Verbruik verwarming

Opvallend verschil tussen EPB en werkelijkheid

Bewonersgedrag

Hoe statistisch?

Via inrekenen reboundfactor

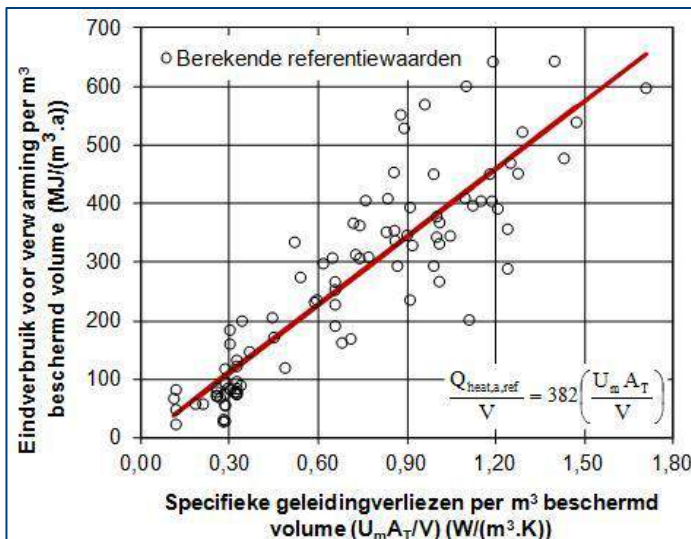
Daarvoor nodig:

Verbruik volgens EPB (=referentie, $Q_{\text{heat},a,\text{ref}}$)

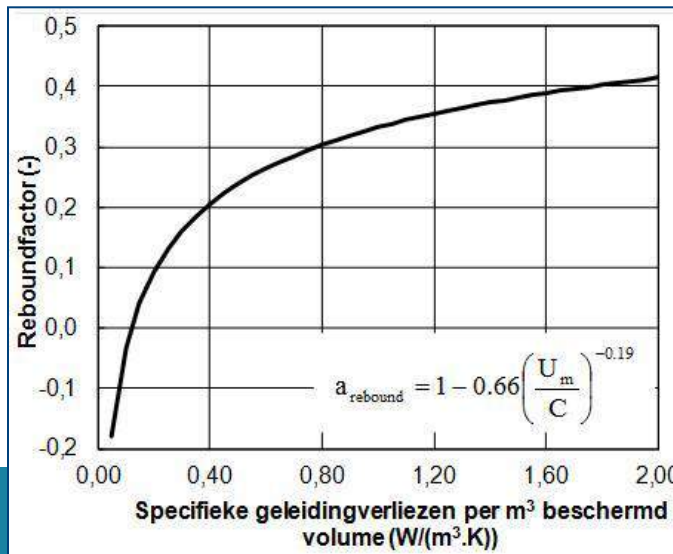
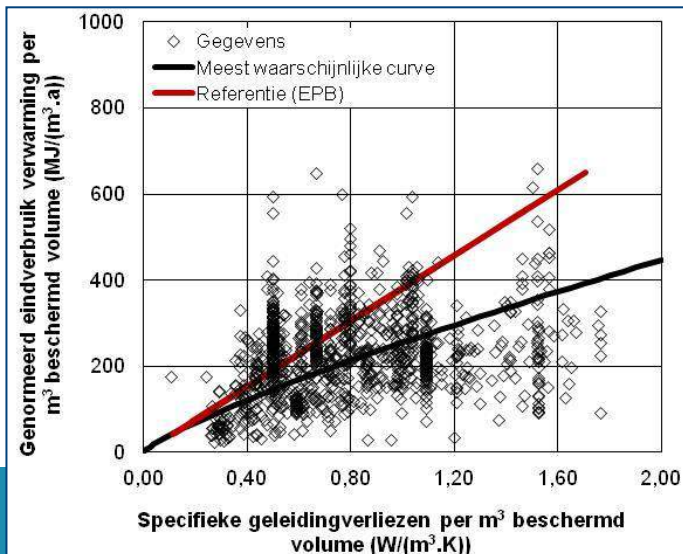
Gemeten verbruiken (1050 woningen)

omgerekend naar typejaar ($Q_{\text{heat},a,\text{meas},\text{norm}}$)

vergelijking

$$Q_{\text{heat},a,\text{meas},\text{norm}} = (1 - a_{\text{rebound}}) Q_{\text{heat},a,\text{ref}}$$

Bewonersgedrag

Hoe statistisch?

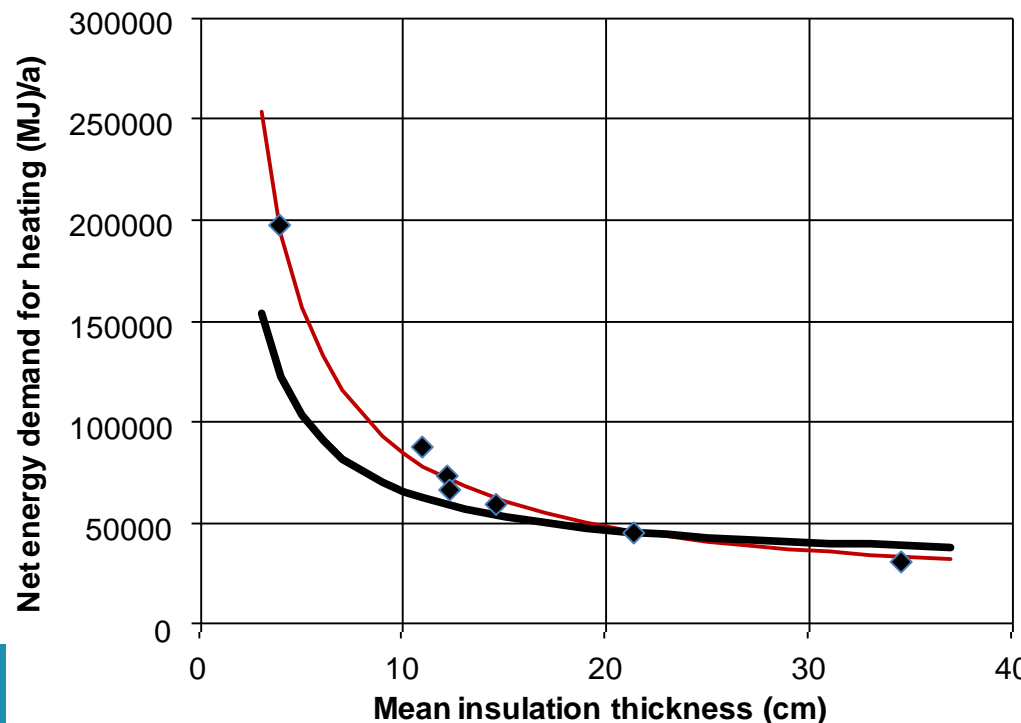
Voorbeeld

Te renoveren woning

Impact isolatie

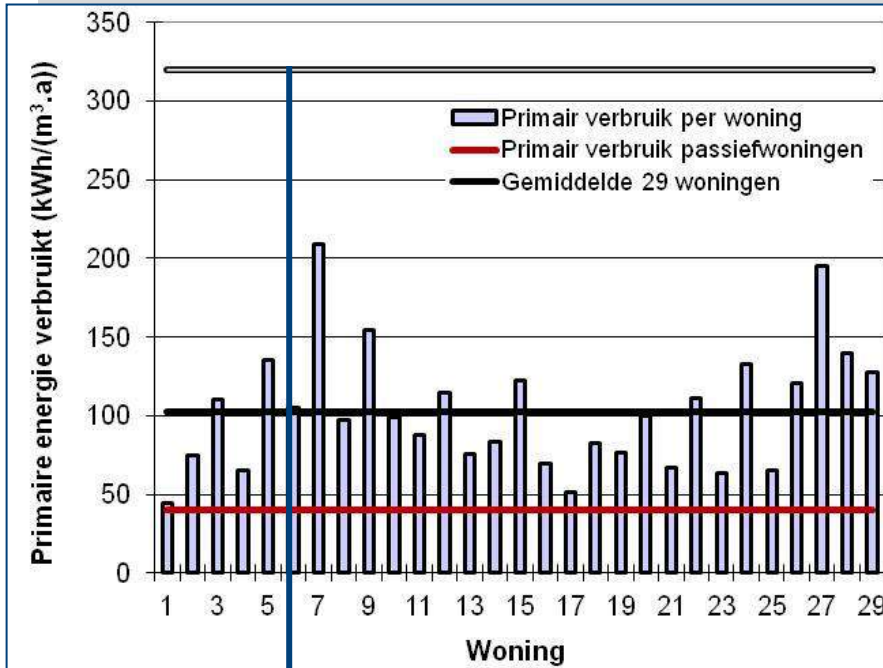
Volgens EPB

Inclusief rebound statistisch

Bewonersgedrag

Gevolgen

Primair verbruik 29
woningen, wat zou
moeten volgens
'Passiefbouw

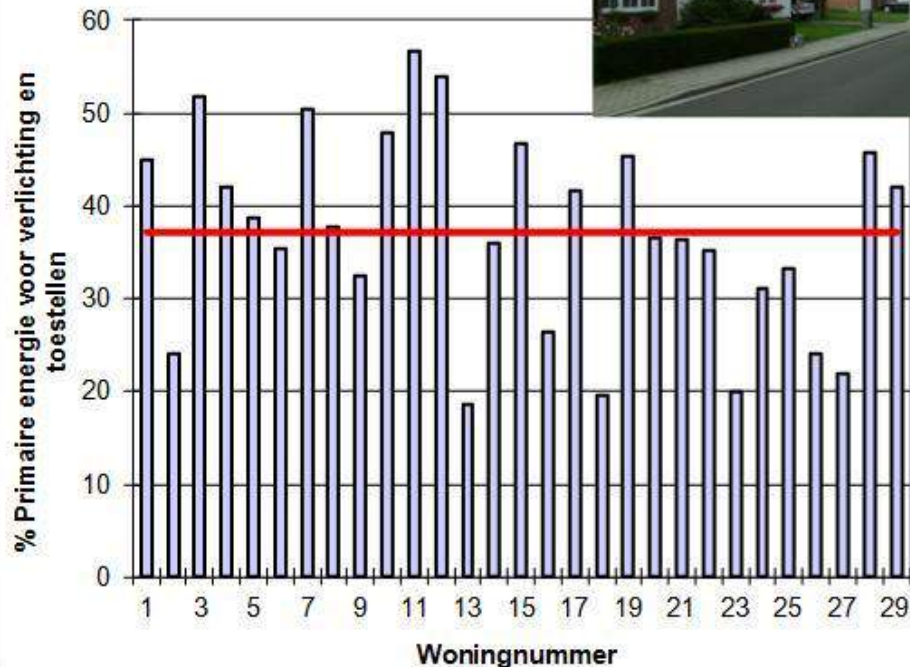
Bijkomende energiebesparing
door versneld strenger maken
EPB kleiner dan verwacht!

Bewonersgedrag

Gevolgen

Aandeel verlichting en toestellen in jaarlijks primair verbruik, **niet in de EPB**, groter dan aangenomen

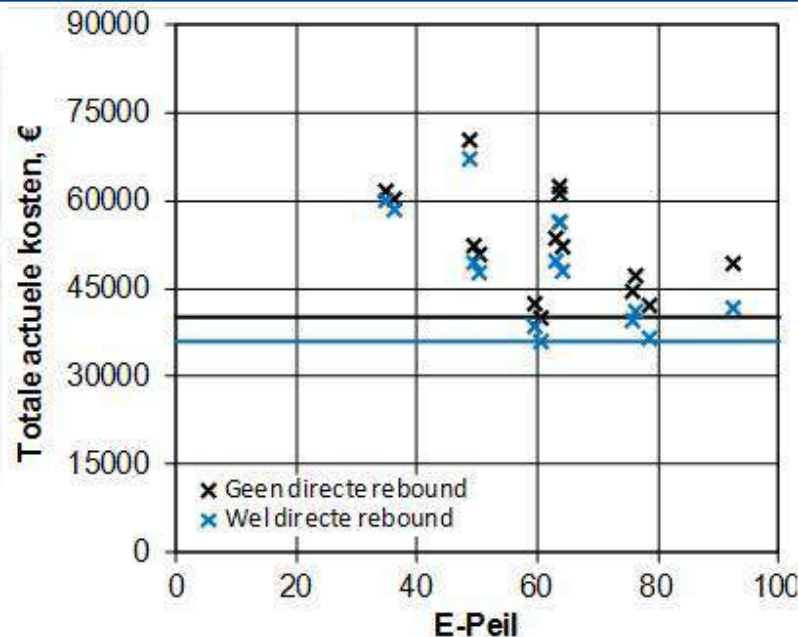

Bewonersgedrag

Gevolgen

Economisch optimum op basis van Totale Actuele Kosten amper beïnvloed, wel lager dank zij

	Gevel	Plat dak	Hellend dak	Vloeren
U-waade (W/(m ² .K))	0.26	0.33	0.26	6 cm isolatie
<i>Wettelijk vereist vanaf 1/1/2016</i>	<i>0.24</i>	<i>0.24</i>	<i>0.24</i>	<i>0.24</i>
Ramen en glas	Hout, argongevuld, lage emissie dubbel glas ($U_{\text{glas}} = 1.1 \text{ W}/(\text{m}^2.\text{K})$, $U_{\text{raam}} = 1.5 \text{ W}/(\text{m}^2.\text{K})$), $n_{50} \leq 3 \text{ h}^{-1}$			
Luchtdichtheid	Centraal, aardgas, hoog rendement of condensatieketel, radiatoren met thermostaatkranen			
Verwarming				
Ventilatie	Ontworpen systeem van natuurlijke ventilatie			

Nul energie op wijkniveau

Netto nul?

Volgens EPB **E-Peil 0**

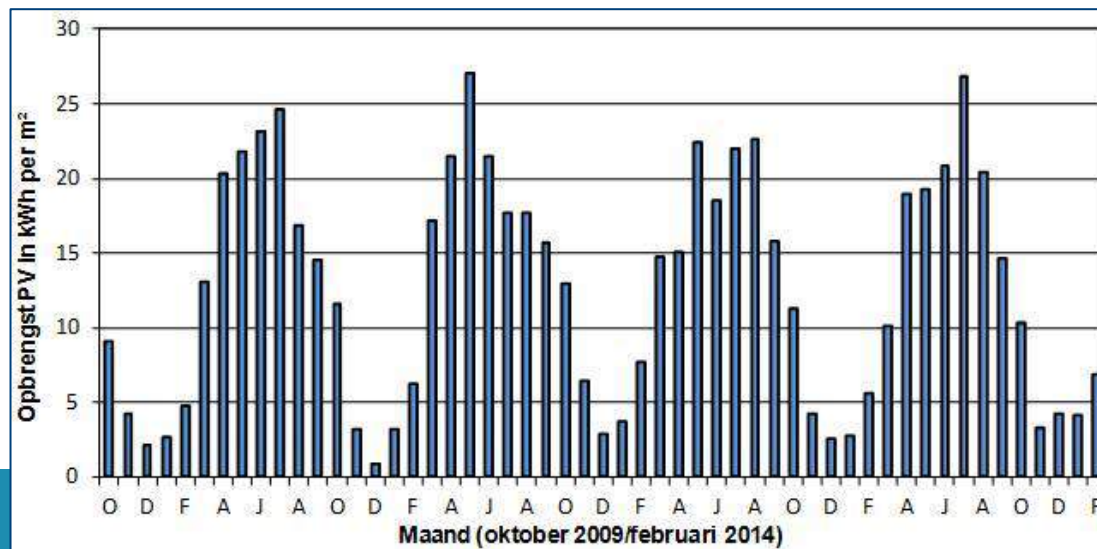
Niet zo

Verlichting en toestellen niet in EPB

Nut PV voor verbruik EPB?

Amper

Wel voor verlichting en toestellen+zeker
's zomers levering aan net

Nul energie op wijkniveau

Wijk en elektrisch net

33 Woningen, echt netto nul!

(PV compenseert verwarming, warm tapwater, verlichting, toestellen)

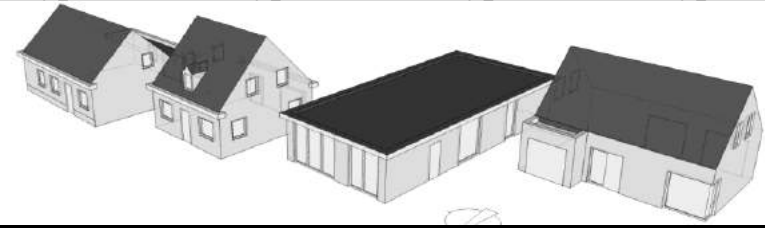
Lucht/water warmtepomp, buffervat, gebalanceerde ventilatie

Verskil in bewonersgedrag

Radiaal laagspanningsnet

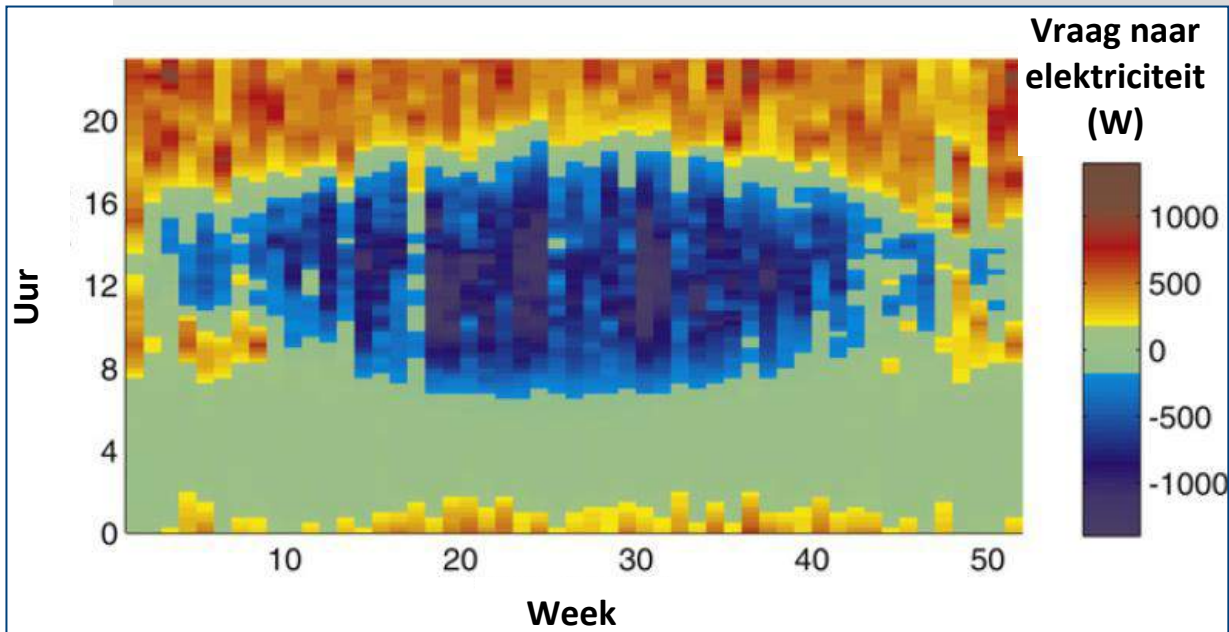
Bij levering door PV, spanning hoger vanaf eerste woning, limiet: 230 V+6%

Zo meer! Progressief afkoppelen PV

Woningkenmerken	Type 1	Type 2	Type 3	Type 4
				
Verwarmde vloeroppervlakte (m ²)	127	98	149	123
Raam/vloer verhouding (-)	0.12	0.19	0.16	0.13
Compactheid (m)	1.23	1.10	0.81	1.18
Gemiddelde warmtedoorgangscoefficiënt (W/(m ² ·K))	0.15	0.17	0.16	0.16
Vermogen verwarming (W)	2600	2740	3220	3190

nZEB en PV op wijkniveau

Productie en eigenverbruik

Leveringsgraad (γ_s)?

Fractie PV-elektriciteit in woning verbruikt

Vraagdekkingsgraad (γ_D)?

Deel jaarlijks primair verbruik door PV geleverd

nZEB en PV op wijkniveau

Productie en eigenverbruik

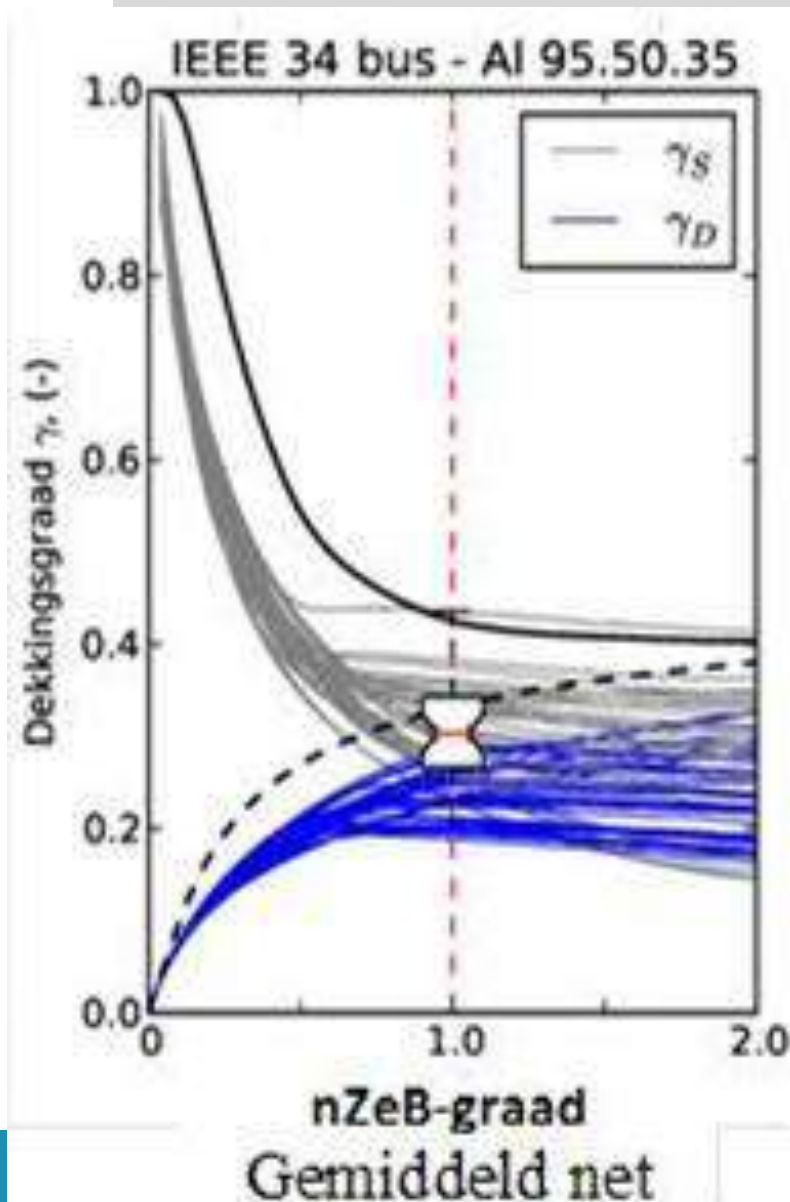
33 echte nZEB's (nZEB graad 1)

Woningen desondanks geen nZEB's

Reden: bij levering door PV overspanning in het net

Wijk als geheel wel beter dan elke woning op zich

Reden: PV levering ene woning deels gebruikt in volgende woning

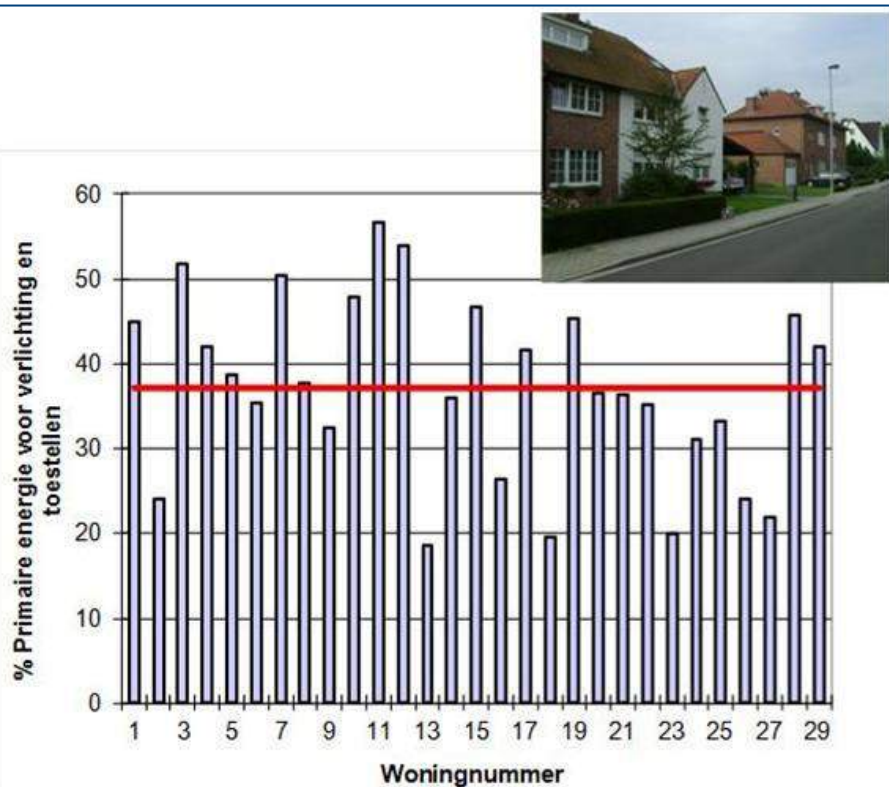
Standpunten en aanbevelingen

**Steeds strengere wetgeving
toenemend minder effectief**

Redenen: daling besparend effect door
bewonersgedrag
+ afschakeling te wijd verspreide PV door
overspanning

**Aandeel verlichting+toestellen in
jaarlijks primair verbruik groter
door daling verw+wtw
+ meer gebruik**

Extra bouwkosten door strengere
wetgeving zonder compenserend
minverbruik

Standpunten en aanbevelingen

Investerings en baten doorslaggevend

TAK over gebruiksduur woning optimaal

Anders wetgeving niet optimaal

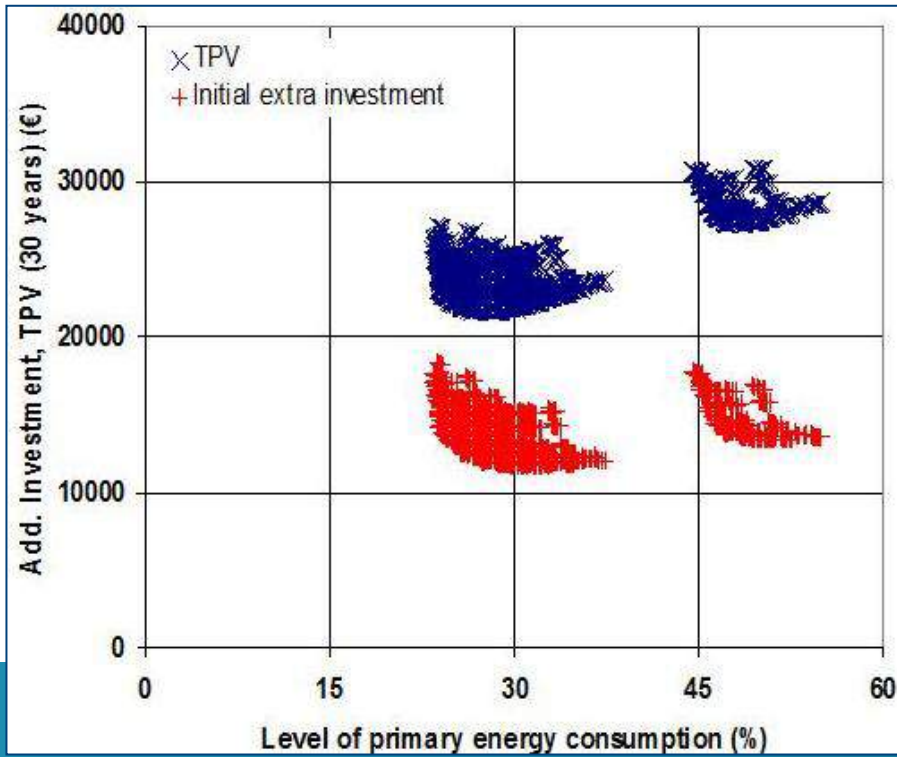
Massaal PV niet opportuun

Overspanning, dus afkoppeling, =langere
afschrijving

Aanbevelingen

Batterijopslag+slimme omvormer
=PV duurder

Opschaling laagspanningsnetten

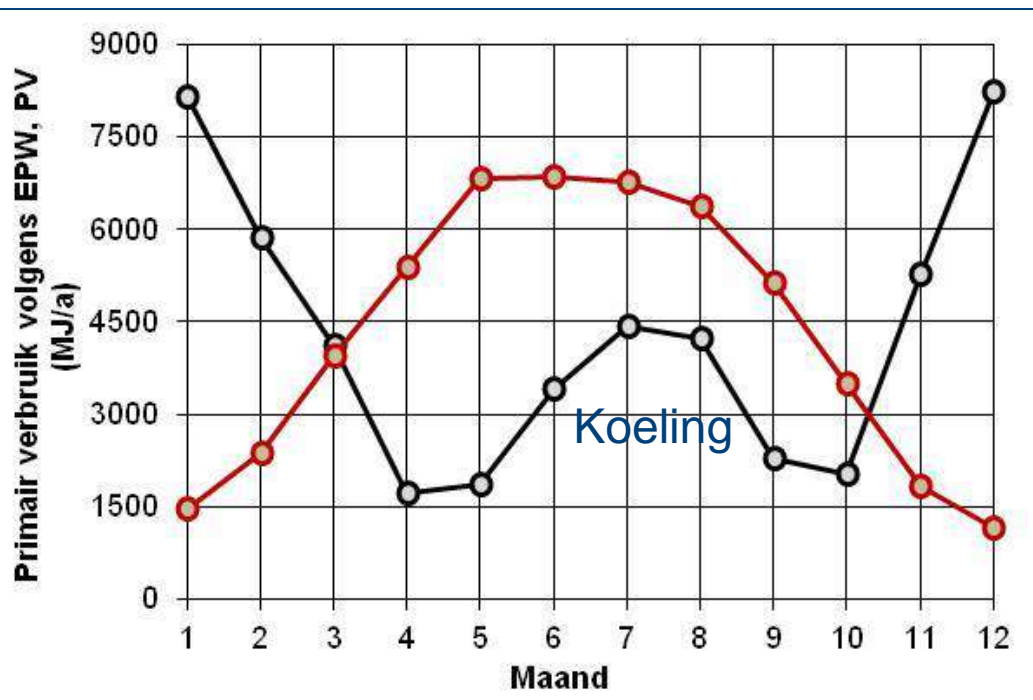
Standpunten en aanbevelingen

Verbruik beter afstemmen op productie PV

Kan door vraagsturing bij gezinnen
Zinvol voor deel huishoudtoestellen
Voor verlichting en andere onmogelijk

Gezien klimaat nZEB/PV minder wenselijk

's Winters veel meer energie nodig dan
geproduceerd
's zomers omgekeerd
Soms prijs ≤ 0 €/kWh??

Dank voor uw aandacht

